

"וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך"

בזכות המזוזה שורה השכינה בפתח הבית איש ואשה זכו שכינה ביניהן בתוך הבית

"אמר רבי חנינא, בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם מלך יושב מבפנים ועם משמרין אותו מבחוץ, מדת הקב"ה אינו כן, עבדיו יושבין מבפנים, והוא משמרן מבחוץ, שנאמר (תהלים קכא-ה) ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך".

בענין מאמר זה מצינו דבר פלא בגמרא (עבודה זרה יא.) אצל אונקלוס הגר, כי אחרי שנתגייר כעס עליו הקיסר של רומי מאד, ושלח גדוד צבא לעצרו ולהביאו לפניו לדין. כאשר באו לקחת את אונקלוס, התחיל למשכם בדברי תורה עד שנתגיירו כולם. שלח הקיסר גדוד אחר והזהירם לבל ידברו עמו, כאשר באו לקחת אותו אמר להם, בואו ואומר לכם דברים של חול, וכך המשיך אותם בחכמתו עד שגם הם נתגיירו. שלח הקיסר שוב בפעם השלישית גדוד של צבא לקחתו, והזהירם שלא ידברו עמו כלום.

כאשר אחזו באונקלוס ויצאו מפתח ביתו, הניח אונקלוס את ידו על המזוזה, שאלוהו אנשי הצבא על משמעות המזוזה, אמר להם אונקלוס מאמר זה של רבי חנינא: "מנהגו של עולם, מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ, שנאמר ה' ישמר צאתך ובוך מעתה ועד עולם", מיד נתגיירו גם הם, ושוב לא שלח הקיסר אחריהו.

ענין זה שהקב"ה עומד בחוץ במקום המזוזה, מבואר גם כן בזוהר הקדוש (פרשת בא לו.): "אמר רבי אבא, בכמה אתרין חס קוב"ה על בנוי, עבד בר נש ביתא וקוב"ה אמר ליה, כתוב שמי ושוי לפתחך, ואת שרי לגו ביתא, ואנא אותיב לבר בפתחך לנטרא לך". פירושו: "בכמה מקומות חס הקב"ה על בנוי, עושה אדם בית והקב"ה אומר לו, כתוב שמי ושוי לפתחך, ואתה מצוי בתוך הבית, ואני יושב בחוץ בפתח לשמור עליך".

ממה שכתוב: "וכתבתם על מזוזות ביתך", ודרשו "ביתך" דרך "ביאתך", כלומר דרך ביאתו של האדם לתוך הבית שהוא בצד ימין, כי כך דרכו של אדם שהוא עוקר את רגלו הימנית תחילה.

וצריך ביאור מה ראה הקב"ה להודיע לנו דבר זה, שצריך להניח את המזוזה בצד ימין של הפתח, על ידי שכתב בתורה שבכתב "ביתך" חסר א', אלא שבתורה שבעל פה שמסר הקב"ה למשה רבינו בהר סיני באה הקבלה, שצריך להוסיף בתיבת "ביתך" אות א' כדי שהמשמעות תהיה דרך "ביאתך" בצד ימין.

הקב"ה יושב בחוץ ושומר על עבדיו בפנים

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה, בהקדם לבאר מעשה נגב של רב ששת כפי ששינוי בגמרא (פסחים סח.): "רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה, וקאי בעיברא דדשא ואמר, חדאי נפשאי חדאי נפשאי, לך קראי, לך תנאי". פירוש רב ששת חזר על כל לימודיו כל שלשים יום, והיה עומד ונשען על בריח הדלת ואמר, שמחי נפשי שמחי נפשי, בשבילך קראתי מקרא. בשבילך שניתי משנה.

ויש לתמוה, שהרי ברור כי רב ששת בהיותו מגדולי חכמי התלמוד למד בגודל קדושתו תורה לשמה בלתי לשם ה' לבדו, הנה כי כן איך אמר לנפשו שהוא לומד תורה בשבילה. עוד צריך ביאור להבין מעט מזעיר כוונתו העמוקה של רב ששת, שנהג מנהג קבוע לחזור על לימודו כל שלשים יום, ולהישען על בריח הדלת במאמר קבוע: "חדאי נפשאי חדאי נפשאי, לך קראי, לך תנאי".

רחש לבי דבר טוב לבאר כוונתו העמוקה של רב ששת, על פי מה שידוע כי מצות מזוזה היא סגולה לשמירה מכל דבר רע ליושבי הבית כמו ששינוי בגמרא (מנחות מג.):

בפרשתנו פרשת ואתחנן דבר בעתו מה טוב להתבונן במצות מזוזה הכתובה בסיום הפרשה הראשונה של קריאת שמע, ועל מה שבחר הקב"ה נותן התורה להסמיך מצות מזוזה למצות תפילין, כמו שכתוב (דברים ו-ח): "וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך, וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך".

והנה כאשר נתבונן נראה שיש הבדל גדול בין שתי המצוות, לא רק בכך שמצות תפילין היא בגוף האדם על היד ועל הראש, ולעומתה מצות מזוזה היא על פתח הבית, אלא זאת ועוד שבתפילין של יד ושל ראש צוה הקב"ה לכתוב ד' פרשיות: "קדש לי כל בכור", "והיה כי יביאך", "שמע ישראל", "והיה אם שמוע", כי בכל אחת מד' פרשיות הללו נזכרה מצות תפילין, ואילו במזוזה צוה הקב"ה לכתוב רק ב' פרשיות: "שמע ישראל", "והיה אם שמוע", אשר בכל אחת מהן נזכרה מצות מזוזה.

דבר זה למדנו ממה ששינוי במשנה (מנחות כח.): "שתי פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו". ופירש רש"י: "שתי פרשיות שבמזוזה, שמע והיה אם שמוע". וכתב ה"בית יוסף" (יו"ד סימן רפה) "ומילתא דפשיטא היא, דהא בהו כתיב וכתבתם על מזוזות ביתך וכו'". פירוש, שהרי בשתי פרשיות הללו כתובה מצות מזוזה, משמע שצריך לכתוב אותן על המזוזה. הנה כי כן צריך ביאור מה שהסמיך הכתוב מצות מזוזה שכתוב בה רק ב' פרשיות, למצות תפילין שכתוב בהם ד' פרשיות. זאת ועוד, מדוע באמת צוה הקב"ה לכתוב במזוזה רק ב' פרשיות: "שמע ישראל", "והיה אם שמוע", לעומת תפילין שכותבים בהם ד' פרשיות.

עוד ראוי להתבונן על מה שקבעו חכמינו ז"ל בגמרא (מנחות לד.), כי מצות הנחת מזוזה היא על צד ימין של הפתח בכניסתו לבית, ולמדו כן

**גמרא: על ידי קיום מצות מזוזה יושב הקב"ה
מלך העולם בחוץ ושומר על עבדיו יושבי הבית בפנים**

**חתם סופר: בזמן המקדש ישב הקב"ה בפנים
בקדשי הקדשים ועבדיו הכהנים והלויים שמרו עליו בחוץ**

**"קול דודי דופק פתחי לי". גם בגלות מבקש הקב"ה
שלא נשאירו בחוץ אלא נכניס אותו בתוך הבית**

**רב ששת עמד במקום המזוזה שהקב"ה עומד שם
ואמר: "לך קראי, לך תנאי", למדתי תורה רק לכבודך**

וכתב ב"דרכי משה" (יו"ד סימן רפו אות ד) בשם שו"ת מהר"ם רוטנברג (סימן קח): "מובטח אני שכל בית שמתוקן במזוזה כהלכתה, אין שום מזיק יכול לשלוט בו". וזהו ששינינו בגמרא (מנחות לב:) כי אם אינו מתקן את המזוזה על פתח הבית כהלכתה הרי זה סכנה לתושבי הבית: "תלאה במקל או שהניחה אחר הדלת, סכנה ואין בה מצוה". ופירש רש"י: "סכנה, מן המזיקים, שאין הבית משתמר בה, עד שיקבענה בצורת הפתח כהלכתה".

צריך להמשיך השראת השכינה בפתח הבית ובתוך הבית

אמנם לכאורה יש מקום לתמוה על מאמרם של רבי חנינא ואונקלוס הגר, כי על ידי קיום מצות מזוזה בפתח הבית עומד הקב"ה בחוץ ושומר עלינו עבדיו בפנים בתוך הבית, ממה ששינינו בגמרא (סוטה יז.): "דריש רבי עקיבא, איש ואשה זכו שכינה ביניהן, לא זכו אש אוכלתן". ופירש רש"י: "שכינה ביניהן, שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה. לא זכו אש אוכלתן, שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש".

נמצינו למדים מזה כי אם איש ואשה זכו, משרה הקב"ה שכינתו בשם י"ה שבין איש ואשה, אות י' אצל אי"ש ואות ה' אצל אש"ה, ואם ח"ו אינם ראויים לכך מסלק הקב"ה מביניהם את שכינתו שם י"ה, ועל ידי סילוק האות י' מן אי"ש והאות ה' מן אש"ה, נשארו אצלם ב' פעמים א"ש ששורפתן. הנה כי כן איך אמרו רבי חנינא ואונקלוס כי ענין המזוזה הוא, שהקב"ה הוא בבחינת מלך היושב בחוץ ושומר על עבדיו בפנים, הרי לפי המבואר יושב הקב"ה גם בפנים בתוך הבית.

ונראה ליישב כי שני הדברים נכונים ואמיתיים, שצריך לעשות שתי פעולות כדי שנצליח להקים בית נאמן בישראל ברוח התורה ויראת שמים, ראשית כל לקבוע מזוזה בפתח הבית, כדי שיעמוד הקב"ה בחוץ לשמור שלא יכנסו היצר הרע וכוחות הטומאה בתוך הבית, כי אם לא תהיה לנו שמירה בפתח הבית, שלא יכנסו בו רוחות זרות הרי ברור שכל הבית יתקלקל בגשמיות וברוחניות, אך בנוסף על כך אנו חייבים לעשות כל מיני השתדלות לקדש את הבית בעסק התורה וקיום המצוות, כדי שישירה הקב"ה את שכינתו גם בתוך הבית.

כאשר נתבונן נראה כי שתי הפעולות הללו להשרות את השכינה בפתח הבית ובתוך הבית,

הן בגדר (תהלים לד-טו): "סור מרע ועשה טוב". כי השמירה בפתח הבית על ידי המזוזה היא בבחינת "סור מרע", שלא יכנס שום דבר רע ושום כח רע להזיק את יושבי הבית, ואילו המשכת השראת השכינה בין איש ואשה בתוך הבית היא בבחינת "עשה טוב", לעסוק בתורה ומצוות כדי שהשכינה תיכנס גם בתוך הבית.

יחוד י"ה בין איש ואשה עם ו"ה של פרשיות המזוזה

חשבתי דרכי להעלות על שלחן מלכים לאוהבי תורת הרמז, לבאר הקשר הנפלא בין מצות מזוזה שתכליתה להמשיך השראת השכינה בפתח הבית, עם המשכת השראת השכינה בתוך הבית בין איש ואשה, על פי מה שנתייגעו המפרשים לבאר מה שדרש רבי עקיבא: "איש ואשה זכו שכינה ביניהן". ופירש רש"י שהשרה הקב"ה שם י"ה בין איש ואשה, אות י' באיש ואות ה' באשה, שהרי שם י"ה הוא רק מחצית השם, אם כן עדיין חסרות אותיות ו"ה להשלים את השם. וכבר נאמרו ונשנו בזה הרבה תירוצים.

ונראה לומר בזה ישוב חדש על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת משפטים קיט:), כי ד' פרשיות שבתפילין מכוונות כנגד ד' אותיות השם: "קדש לי כל בכור" כנגד אות י', "והיה כי יביאך", כנגד אות ה' ראשונה, "שמע ישראל" כנגד אות ו', "והיה אם שמוע" כנגד אות ה' אחרונה. ובזוהר הקדוש (פרשת נשא קמ.) מפרש לפי זה מה שכתוב (דברים כח-י): "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". כי זהו רמז על מצות תפילין שיש בהם ד' פרשיות כנגד ד' אותיות השם.

נמצא לפי זה כי מה שאנו כותבים במזוזה רק ב' פרשיות: "שמע ישראל", "והיה אם שמוע", הרי הן מכוונות כנגד ב' אותיות ו"ה, וצריך ביאור מה שצוה הקב"ה לדלג במזוזה ב' פרשיות: "קדש

לי", "והיה כי יביאך", שהן כנגד אותיות י"ה. אך לפי האמור יש לומר כי מאחר שהשרה הקב"ה שם י"ה בין איש ואשה, אם כן עדיין חסרות ב' אותיות ו"ה, לכן נתן לנו הקב"ה מצות מזוזה כנגד ב' אותיות ו"ה בפתח הבית שהאיש והאשה דרים שם, כדי להשלים בכך את היחוד שם השם הוי"ה בד' אותיותיו.

יומתק לפרש בה סמיכות הכתובים בין מצות תפילין למצות מזוזה, על פי המבואר בגמרא (שבת קיח:): "אמר רבי יוסי, מימי לא קריתי לאשתי אשתי... אלא לאשתי ביתי". ופירש רש"י: "שהיא עיקר של בית". הנה כי כן זהו סמיכות הכתובים: "וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך", שתכתבו בתפילין ד' פרשיות כנגד ד' אותיות השם, אך לעומת זה, "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", רק ב' פרשיות: "שמע ישראל", "והיה אם שמוע" כנגד אותיות ו"ה.

ולכאורה קשה למה צוה הקב"ה לכתוב במזוזה רק כנגד מחצית השם, אבל באמת הכתוב עצמו מרמז הביאור על כך: "וכתבתם על מזוזות ביתך" - שאתה נמצא שם עם אשתך הנקראת "ביתך" ששם י"ה שורה ביניכם, ועל ידי שתכתוב את המזוזה שיש בה ב' פרשיות כנגד אותיות ו"ה, תזכה לייחד שם י"ה עם ו"ה ביחודא שלים.

"זה השער לה' צדיקים יבואו בו"

חשבתי דרכי לבאר בזה מה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת ואתחנן רסו:): "אמר רבי אבא, כמה חיילין קדישין זמנינן בההיא שעתא דאנח בר נש מזוזה לתרעיה, כולהו מכרזי ואמרי, (תהלים קיח-כ) זה השער ליקו"ק וגו', זכאה חולקיהון דישראל". פירוש, כמה צבאות מלאכים קדושים נמצאים באותה שעה שאדם מניח מזוזה לפתחו, כולם מכרזים ואומרים: "זה השער לה' צדיקים יבואו בו".

"ושכנתי בתוכו" בלשון יחיד, ולא "בתוכם" שהוא לשון רבים.

ותירץ שביקש הקב"ה ללמדנו בכך, כי התכלית של בית המקדש היא שישרה הקב"ה שכינתו בתוך כל אחד ואחד מישראל, אלא שאחר כך נמשכת השראת השכינה מכל אחד מישראל בבית המקדש, ואחרי שמתקבצים שם השראת השכינה של כל ישראל, יש שם קדושה עצמה של השראת השכינה. וזהו פירוש הכתוב: "ועשו לי מקדש", אבל התכלית היא "ושכנתי בתוכם" - בתוך כל אחד מישראל.

נמצא לפי זה כי הן אמת שאחרי חורבן בית המקדש, איבדנו את המעלה הגדולה שהשרה הקב"ה שכינתו בקדשי הקדשים, ועבדיו הכהנים והלויים שומרים עליו מבחוץ, אולם מאחר שתכלית בית המקדש היא: "ושכנתי בתוכם" - בתוך כל אחד ואחד מישראל, לכן גם אחרי החורבן מוטלת על כל אחד ישראל חובה קדושה, להשרות את הקב"ה בתוך הבית בין איש ואשה, כדי שהבית היהודי יהיה בבחינת מקדש מעט שהקב"ה משרה שם את שכינתו.

בשעה שברא הקב"ה את העולם נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים

ועתה בא וראה עד היכן הדברים מגיעים, ממה שמצינו מאמר חכמינו ז"ל במדרש תנחומא (פרשת נשא סימן טז):

"בשעה שברא הקב"ה את העולם, נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים, ברא את האדם וצוה אותו ואמר לו (בראשית ב-ז), מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, ועבר על צויו, אמר ליה הקב"ה, כך הייתי מתאוהו שיהא לי דירה בתחתונים כמו שיש לי בעליונים, ודבר אחד צויתי אותך ולא שמרת אותו, מיד סילק הקב"ה שכינתו לרקיע הראשון".

והנה הגם שלפי המבואר במדרש (שם) התיקון על כך היה, כשהוקם המשכן והשרה הקב"ה את שכינתו בתוכו, כמו שכתוב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", אולם מאז שחרב בית המקדש בעוונותינו הרבים אין לשכינה מנוחה כי היא גולה ממקום למקום, כמו ששנינו בגמרא (מגילה כט:): "תניא רבי שמעון בן יוחי אומר, בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו שכינה עמהן, גלו למצרים שכינה עמהן...

זוהר הקדוש: ד' פרשיות שבתפילין: קדש, והיה כי יביאך, שמע, והיה אם שמוע, כנגד ד' אותיות הוי"ה

נמצא לפי זה כי ב' פרשיות שמע, והיה אם שמוע שכותבים במזוזה, מכוונות כנגד ב' אותיות ו"ה

בגמרא: "איש ואשה זכו שכינה ביניהן". פירש רש"י שם י"ה שבין איש ואשה, וצריך ביאור מה עם ו"ה

רעיון חדש: שם י"ה שבין איש ואשה, עם המזוזה שהיא כנגד ו"ה, הם יחוד שם י"ה בו"ה ביחודא שלים

החידוש של ה"חתם סופר" בזמן הבית ישב הקב"ה בפנים

בדרך זו במסילה נעלה להרחיב בעבודה נפלאה זו, להמשיך השראת השכינה לא רק בפתח הבית אלא גם בתוך הבית, על פי מה שמצינו חידוש גדול ב"דרשות חתם סופר" (חנוכה דף סה טור ג ד"ה וענין), כי יסוד זה במצות מזוזה שגילו לנו רבי חנינא ואונקלוס, שהקב"ה הוא בבחינת מלך העומד בפתח הבית ושומר על עבדיו היושבים בפנים, הוא רק אחרי חורבן בית המקדש, אבל בזמן שבית המקדש היה קיים ישב הקב"ה כביכול בפנים בקדשי הקדשים, ועבדיו הכהנים והלויים שמרו עליו מבחוץ, והנה הדברים בלשון קדשו:

"הנה ענין מזוזה עבדיו יושבים בפנים והוא משמרם מבחוץ, הענין בזה, כשעושים רצונו הרי הקב"ה בחינת מלך יושב בפנים בדביר קדשו הארון והלוחות וכו', ומשרתיו סובבים מבחוץ, (מדות פרק א משנה א) בכ"ד מקומות הכהנים והלויים שומרים בבית המקדש. אמנם כשאינם עושים רצונו ח"ו ורק נשארה האמונה, וחס ושלום הקב"ה מבחוץ (ישעיה נז-ח) ואחר הדלת והמזוזה שמת זכרונו, זה רמז ב' פרשיות אמונה שבמזוזה שקובעים בחוץ על הדלת, מכל מקום הוא יתברך שמו שומר אותם, (ויקרא כו-מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' אני ה' אלקיהם".

מעתה נראה כי הן אמת שבגלות עומד הקב"ה בחוץ על יד המזוזה לשמור עלינו, אולם עלינו מוטלת החובה הקדושה להכניסו בתוך הבית, שהרי ידוע מה שפירש האלשיך הקדוש פרשת תרומה מקרא שכתוב (שמות כה-ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", וצריך ביאור שהרי "מקדש" הוא לשון יחיד, ואם כן היה לו לומר:

לפי המבואר יש לפרש הכוונה בזה, כי על ידי שם י"ה השורה בין איש ואשה בצירוף אותיות ו"ה של ב' פרשיות שבמזוזה, הרי נשלמו כל ד' אותיות השם, לכן כאשר מניח אדם מזוזה בביתו מכריזים עליו המלאכים: "זה השער להוי"ה צדיקים יבואו בו", כי בשער זה נשלמים כל ד' אותיות השם.

ויש לפרש בזה סמיכות הכתובים (שם יט): "פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה יה, זה השער לה' צדיקים יבואו בו". וצריך ביאור מה שפתח דוד המלך במחצית השם: "אבוא בם אודה יה", וסיים בשם שלם: "זה השער לה' צדיקים יבואו בו". לפי האמור יש לומר שדוד המלך התפלל לפני הקב"ה: "פתחו לי שערי צדק אבוא בם אודה יה", כי בעת כניסתו לארמונות המלוכה יזכה לייחד שם י"ה שהשרה הקב"ה בין איש ואשה.

אולם הלא התכלית היא לייחד את כל ד' אותיות השם, לכן הוסיף מיד מה שמכריזים המלאכים על המזוזה שקובעים בפתח הבית: "זה השער לה' צדיקים יבואו בו", כי על ידי מצות מזוזה שכותבים בה רק ב' פרשיות: "שמע ישראל", "והיה אם שמוע", שהן כנגד ב' אותיות ו"ה אנו משלימים את כל השם.

ויש להביא סימוכין לכך שעל ידי המזוזה שורה השכינה בבית, ממה ששנינו בגמרא (ב"מ קב:): "תנו רבנן, המשכיר בית לחבירו, על השוכר לעשות לו מזוזה, וכשהוא יוצא, לא יטלנה בידו ויוצא". וכתבו בתוספות (קא: ד"ה לא יטלנה) הטעם לכך: "לפי שהמזיקין באין בבית שאין בו מזוזה, וכשנוטלה כאילו מזיק אותן שידורו בבית". אולם ב"נימוקי יוסף" מביא טעם אחר בשם הריטב"א: "דכיון דחיילא קדושת שכינה בבית זה אין לו לסלקה משם". הרי מבואר כי בזכות המזוזה שורה השכינה בכל הבית, ולפי דברינו הטעם בזה כי המזוזה משלימה את השם בכל ד' אותיותיו.

גלו לבבל שכינה עמהן... ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן".

וכן מצינו עוד בדברי התנא האלקי רשב"י בתיקוני זוהר (הקדמה א:), כי זהו רמז הכתוב (בראשית ח-ט): "ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה", שבגלות לא מצאה היונה שהיא השכינה מנוח לכף רגלה, וצריך למצוא לה מקום מנוחה על ידי עסק התורה וקיום המצוות: "אין חסיד אלא המתחסד עם קונו דעביד ליה קן". מזה נשכיל להבין כי גם בגלות אנו חייבים למלא את רצונו של הקב"ה מיום שברא את העולם: "נתאווה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים", על ידי שנמשיך השראת השכינה בתוך הבית בבחינת: "איש ואשה זכו שכינה ביניהן".

וזהו שאמר שלמה המלך (שיר השירים ה-ב): "אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי". ודרשו במדרש רבה (שם) על הגלות: "אני ישנה מבית המקדש ולבי ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות". לפי האמור יש לפרש המשך הכתוב: "קול דודי דופק פתחי לי", הקב"ה בעמדו בפתח הבית במקום המזוזה מתחנן אלינו, שלא נשאיר אותו בחוץ כעני העומד בפתח, אלא נפתח לו את פתח הבית כדי שיוכל להשרות שכינתו בפנים בתוך הבית בבחינת: "איש ואשה זכו שכינה ביניהן".

על פי דברות קדשו של ה"חתם סופר" נשכיל להבין מה שמבואר ב"שער הכוונות" לרבינו האריז"ל (תיקון חצות דרוש א דף נח טור ב), שצריך לערוך תיקון חצות על גלות השכינה בפתח הבית סמוך למזוזה: "צריך שתלך ותשב אצל הפתח סמוך להמזוזה שהוא סוד השכינה". ולפי המבואר הכוונה בזה לבכות על גלות השכינה, שאחרי החורבן יושב הקב"ה יושב בחוץ בפתח הבית במקום המזוזה, ואנו חייבים לעשות השתדלות להכניס את השכינה שתמצא מנוח לכף רגלה בתוך הבית.

הנה כי כן איך יעז קרוץ מחומר לאטום את אזנו, מלשמוע את קול הקב"ה הדופק בפתחי

בתינו בבקשת: "פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי", באיזה פנים נבוא אחר כך להתפלל לפניו: "שמע קולנו ה' אלקינו חוס ורחם עלינו", כאשר אין אנו שומעים ח"ו בקולו, ומי הוא זה אשר ימלא לבו להיות כפוי טובה להקב"ה המשפיע לו כל טוב, להשאיר אותו כביכול בחוץ ולא יכניס אותו בחדרי ביתו, כדי למלא את רצונו אשר מיום שברא את עולמו: "נתאווה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים".

רב ששת עמד על יד המזוזה לדבר אל הקב"ה שעומד שם

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין המעשה הנשגב של רב ששת, על פי מה ששינו בגמרא (ברכות ח:). "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד". וכבר ביארנו הענין בזה כי תכלית בית המקדש היא השראת השכינה, כמו שכתוב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

והנה בחורבן בית המקדש נסתלקה השכינה משם, אבל מי שעוסק בתורה הרי הוא זוכה להשראת השכינה כמאמר המשנה (אבות פ"ג מ"ו), שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו. וזהו ביאור הגמרא: "מיום שחרב בית המקדש", ונחסרה משם השראת השכינה, "אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד", אשר שם משרה הקב"ה שכינתו על העוסק בתורה. וזהו הענין שהיה רב ששת עוסק בתורה בביתו, כדי להמציא מקום מנוחה להקב"ה להשרות שכינתו בד' אמות של הלכה בביתו.

אולם כדי להבין הטעם שעשה כן כל שלשים יום, נקדים מה שכתבו הפוסקים להלכה כי סתם שכירות שלשים יום, ומקור הדבר בגמרא (בבא מציעא קא:): לפי פירוש רש"י (ד"ה אלא בימות הגשמים): "דהשוכר סתם שלא פירש זמן הוי שכירות שלשים יום, הלכך בימות החמא דשכיח ביתא אם בא להוציאו לסוף שלשים מוציא". וכן מבואר בגמרא (ראש השנה ז:): "דלא טרח איניש למיגר ביתא לבציר מתלתין יומין". הנה

כי כן מטעם זה היה חוזר על כל התורה שלו כל שלשים יום, כדי לחדש את הדירה להקב"ה, שישרה שכינתו בתוך ביתו בזכות התורה.

בדרך זו יומתק לבאר המעשה הנשגב של רב ששת, שכל שלשים יום אחרי שחזר על כל לימודו, עמד ונשען על פתח הדלת במקום המזוזה, שהקב"ה עומד שם בחוץ ושומר על יושבי הבית בפנים, ואמר להקב"ה: "חדאי נפשאי חדאי נפשאי", הנפש שלי שמחה, הנפש שלי שמחה, ופירש סיבת השמחה באמרו להקב"ה: "לך קראי, לך תנאי", למדתי מקרא לכבודך ושינתי משנה לכבודך, כדי שבזכות התורה לא תצטרך לעמוד בחוץ על יד המזוזה אלא תשרה שכינתך בתוך הבית, לכן נפשי שמחה שזכתה למלא את רצון הקב"ה שנתאווה להיות לו דירה בתחתונים.

כיון שבאנו לידי כך הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה, מה שדרשו חכמינו ז"ל שצריך להניח את המזוזה בצד ימין של הפתח, ממה שכתוב: "וכתבתם על מזוזות ביתך", ודרשו "ביתך" דרך "ביאתך", כלומר דרך ביאתו של האדם לתוך הבית ברגל ימין תחילה, וצריך ביאור מדוע אם כן חסרה אות א' בתיבת "ביתך". אך לפי האמור יש לבאר על פי מה שהביא ב"תולדות יעקב יוסף" כמה פעמים (פרשת בראשית, פרשת נח, פרשת ויצא ועוד) בשם מורו ורבו הבעש"ט הקדוש זי"ע, כי אות אל"ף היא רמז על הקב"ה "אלופו של עולם".

הנה כי כן זהו הרמז במה שכתוב: "וכתבתם על מזוזות ביתך" חסר אל"ף, לרמז שתכלית מצות מזוזה היא כדי להשלים את החסרון של האות אל"ף מתיבת "ביתך", שהוא רמז על הקב"ה "אלופו של עולם" שאין לו מקום מנוחה בביתו אחרי חורבן בית המקדש, לכן צריך להניח את המזוזה בצד ימין של הפתח דרך "ביאתך" לבית, כדי שיזכור להכניס עמו בבית את הקב"ה "אלופו של עולם", ועל ידי זה במקום תיבת "ביתך" חסרה אל"ף, זוכים להוסיף את האות אל"ף בבחינת "ביאתך" אל הבית יחד עם הקב"ה.

לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי' - נדבת משפחת מהדב הי"ו -

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com